



Kulturarv i totalforsvarsåret 2026 og Riksantikvarens arbeid som nasjonal kondinator for haag

Karin Axelsen
Seniorrådgiver
Riksantikvaren



Innledning

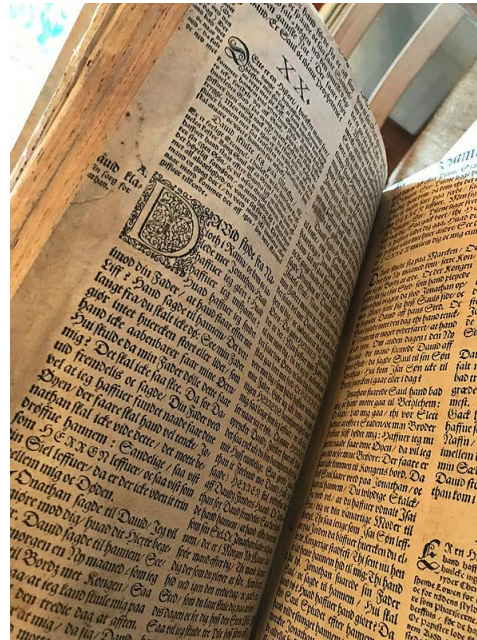
- 1: Hva er kulturarv?**
- 2: Hva står det om kulturarv i meldingen?**
- 3: Riksantikvaren som nasjonal koordinator for Haag-konvensjonen**
- 4: Kulturminner i totalforsvarsåret**

1: Hva er kulturarv ?



Hva er kulturarv?

- Verdiene, kunnskapen og praksisene vi bærer med oss fra fortida
- Kommer til uttrykk i samarbeidsformer, ritualer, kunst, monumenter, bygg, arkeologiske gjenstander, kulturlandskap osv.
- Både materiell og ikke-materiell



Hvilken rolle har kulturarven i beredskapen?



Fem gutter foran ruinene av Vadsø skole i 1944. Foto: ukjent/Riksarkivet

Kulturarv i krise og krig er...

- Mål
- Middel
- Motstandskraft



Kulturarv som MÅL

Angrep på:

- Statuer
- Monumenter
- Religiøse bygg
- Bygg av historisk og/eller arkitektonisk verdi
- Festninger og slott
- Ruiner og andre arkeologiske kulturminner
- Teatre
- Operaer og konserthus
- Museer
- Bibliotek
- Arkiv



Katedralen i gamlebyen i Odesa, juli 2023. Skjermdump fra BBC.

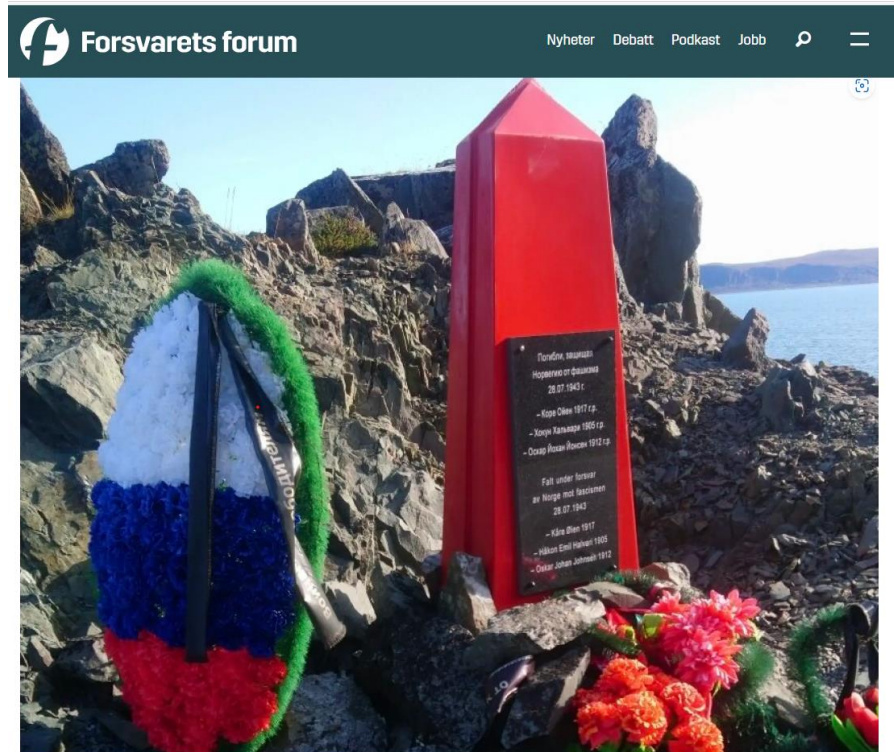
Kulturarv som MIDDEL

Økonomisk virkemiddel:

- Kjøp og salg av kulturverdier som ledd i miljøkriminalitet
- Kunst, mynter, arkeologiske gjenstander

Virkemiddel for desinformasjon og propaganda:

- Påvirke, splitte, svekke tillit
- Konstruere alternative sannheter



ØNSKES FJERNET: Et av monumentene som Vardø-ordføreren ønsker å rive er plassert i Persfjord, i Vardø kommune. Til opplysning er bildet i saken tatt av et familiemedlem av journalisten. Foto: Audun Hegna

Vil rive uoffisielle russiske krigsmonumenter i Finnmark

Vardø-ordfører Tor-Erik Labahå mener de uoffisielle krigsmonumentene som hedrer norske partisaner misbrukes av russiske myndigheter og sympatisører. Nå ønsker han dem fjernet.

Kulturarv som MOTSTANDSKRAFT

«Når Europa er i krig, blir det ekstra tydelig at en **lesende og tenkende kildekritisk befolkning** er en viktig del av Norges totalforsvar. **Demokratisk beredskap** handler blant annet om motstandskraft mot autoritære regimer. **Kunnskap er et av våre viktigste våpen.**»
(Forleggerforeningen, Aftenposten, 16. mai 2024)

Kulturarv – i form av kunnskap *om* og *i*

- Verdier, fellesskap, og respekt: Kunnskap om et tema, historie, ideologi, religion osv. påvirker hvordan vi fungerer som mennesker og forholder oss til andre
- Ferdigheter, erfaringskunnskap, kroppsliggjort kunnskap

Trine Skei Grande Direktør, Forleggerforeningen

Helene Voldner Leder, Norsk bibliotekforening

Susanne Kaluza Leder, Stiftelsen Litteraturhuset



Foto: RA

...unge har et større fall i leseferdigheter enn unge i andre OECD-land, er en risiko for fremtidig norsk verdiskaping og konkurransekraft, skriver

2: Hva står det i Totalberedskapsmeldingen?



"Norge har levd i dyp fred og med økonomisk handlingsrom og velferd i lang tid.

Beredskapsaktører, offentlige virksomheter, næringsliv og befolkningen har i stor grad innrettet sitt virke med varig fred for øye. I denne meldingen er Regjeringen tydelig på at alle sivile sektorer må forberede seg på situasjoner høyt i krisespekteret, inklusive væpnet konflikt og i verste fall krig." (s. 137)



Foto: Riksantikvaren

Foto: Foto: Anders Amlo, Riksantikvaren

Totalberedskapsmeldingen om trusler

«Norge befinner seg i en farligere og mer uforutsigbar verden». (s. 11)

- **Handlinger skapt av dagens urolige geopolitiske situasjon**

«Fremmede staters eller aktiviteter som ut i fra sitt formål rammer norsk sikkerhet direkte eller indirekte under terskelen for væpnet konflikt.» (s. 95)

- **Sammensatte trusler /sammensatt virkemiddelbruk**

- Har som mål å skape splid, svekke tillit og destabilisere samfunn
- Kan pågå over lang tid
- Treffer hele samfunnet
- Kan være krevende å forstå, oppdage, håndtere og motvirke



Svalbard. Foto:
Hans Petter
Bjørge,
Cyberforsvaret

Meld. St. 9 (2024–2025)

Totalberedskapsmeldingen

Forberedt på kriser og krig

Kulturarv synliggjøres som en viktig del av

sivilsamfunnet og dermed som bidrag til

- **Kulturarv er mål og middel, men også**

motstandskraft i krig og konflikt

- Kulturarvsinstitusjoner skal – så langt det lar seg gjøre – **fungere i ufred som i fred**

16. In the following, $\mathcal{A}$ is a $\mathbb{C}$ -algebra and $\mathcal{B}$ is a $\mathbb{C}$ -algebra.

- Kulturarvsinstitusjoner får **utvidete og nye roller i krisesituasjoner**



Ansvar og oppgaver (1)

«Regjeringen har de senere årene **styrket det tverrsektorielle beredskapssamarbeidet for sikring og beredskap for kulturarven**. Dette arbeidet vil være viktig også i tiden fremover. Det er vesentlig at kulturarven ivaretas i beredskapssystemet. **Riksantikvaren** er nasjonal koordinator for implementeringen av Haag-konvensjonen.» (s. 90)

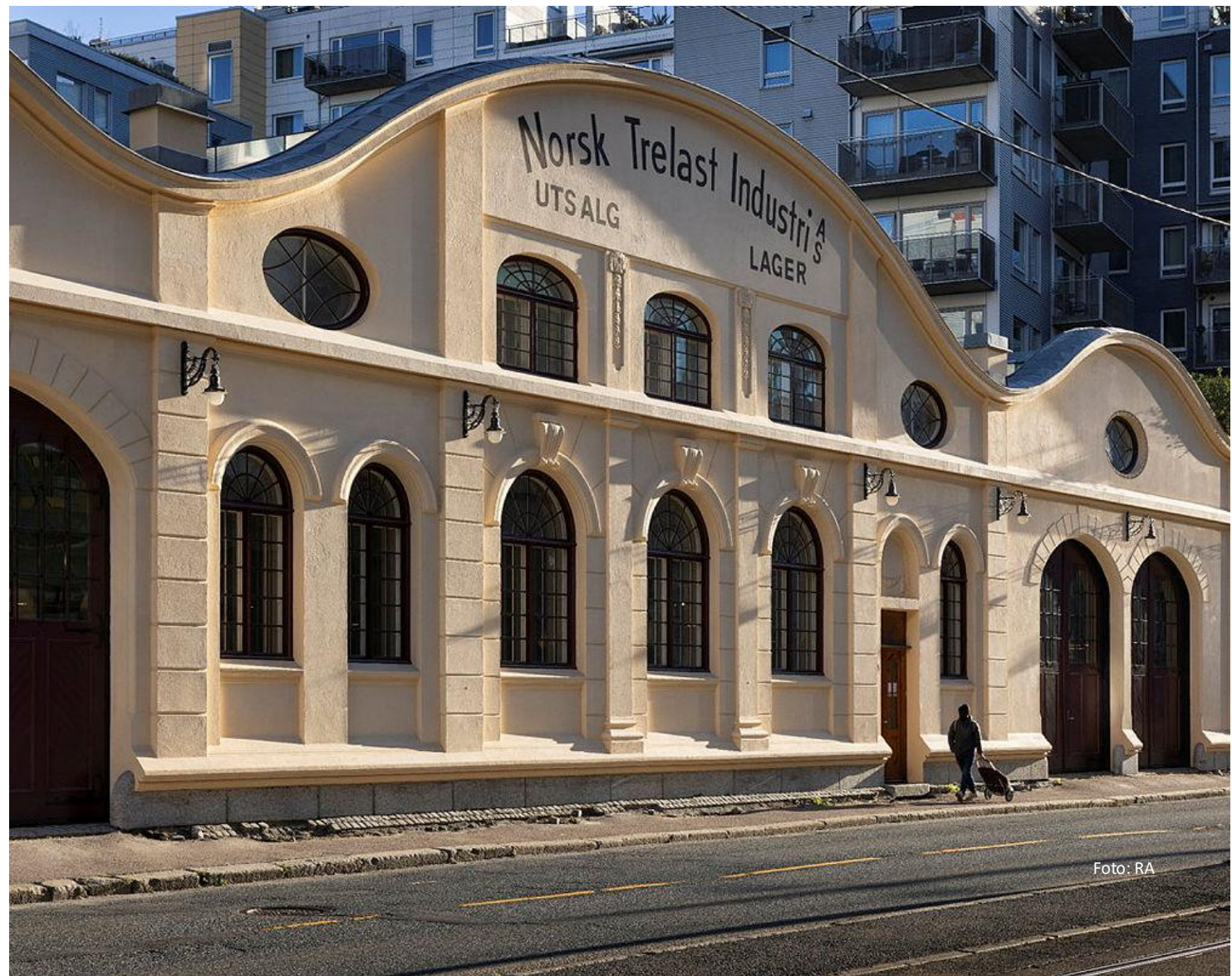


Foto: RA

Foto: Trond Isaksen, Riksantikvaren

3: Riksantikvaren som nasjonal koordinator for Haag-konvensjonen –

Hva innebærer det?

Haag-konvensjonen om beskyttelse av kulturverdier i væpnet konflikt (1954) og annen protokoll (1999)

- Mål: Hindre at kulturverdier blir brukt som militære mål
- Omfatter bygninger, anlegg, fartøy, arkeologiske kulturminner, kunstgjenstander, manuskripter, bøker og andre gjenstander eller samlinger
- Beredskap: Landene forplikter seg til å beskytte kulturarven også i fredstid
- Bevisst skade på kulturarv er brudd på folkeretten

Riksantikvarens mandat som nasjonal koordinator for Haag-konvensjonen:

- Ansvar for å følge opp konvensjonen på nasjonalt og internasjonalt nivå
- Koordinere og legge til rette for informasjons- og kunnskapsflyt og samarbeid
- Koordineringen skal foregå både tverrsektorielt og mellom nivåer
- Spesielt rettet mot KLD, KUD, KD og FD, men også JBD og DSB med flere.



Dresden (1945)
og
Mostar (1993)

Foto: Bing

RAs hovedoppgaver i 2025 og inn i 2026

1) **Nasjonal koordinator for Haag-konvensjonen**

- Dialog og samarbeid med KLD, KUD, KD og FD
- Dialog med relevante direktorater, fylkeskommuner, Sametinget, kommuner osv.
- Formidling av opplæringsmateriell, som f.eks. RAs ROS-veileder for kulturmiljø og beredskap

2) **Initiere og stake ut en vei mot handlingsplan for Norges arbeid med å beskytte kulturarv i krise og krig**

- Tverrsektoriell samarbeidsgruppe: RA, Kulturdirektoratet, Arkivverket, Nasjonalbiblioteket, Forsvarsbygg og Kulturhistorisk museum/UiO
- Kartlegge mangler og muligheter
- Forankre

3) **Kommunikasjon og formidling**

- Foredrag ved ulike konferanser og møter (nedprioriteres i 2026)
- Koordinere pilotprosjektet Kulturarven i Totalforsvarsåret 2026 (KIT): Synliggjøre og bidra til å samordne formidlingsaktiviteter

4) **Oppfølging av internasjonalt samarbeid og dialog**

- Statsparts- og komitémøter i Unesco (representerer statsparten Norge)
- Nordisk-baltisk dialog og samarbeid, spesielt EØS-samarbeid med Estland og Latvia
- Følge med på EUs arbeid med kulturarv og beredskap

Kulturarv I Totalforsvarsåret?



- **KIT- Kulturarv i Totalforsvarsåret** er et initiativ som tar utgangspunkt i Totalberedskapsmeldingen.
- Totalforsvarsåret 2026–har som mål å synliggjøre kulturarvens rolle i beredskapsarbeid.

Testpilot: Fra ROS-analyse til operativ beredskap



Mål:

Teste hele beredskapsprosessen på et kulturmiljø

Få erfaring med hvordan ulike aktører på statlig, regionalt og lokalt nivå kan samarbeide om beredskap for kulturmiljø

Hvordan? Ved å gjennomgå hele beredskapsprosessen:

Risiko- og sårbarhetsanalyse (Riksantikvarens nye metodeveileder)

Oppdatere forvaltningsplan (sannsynlighetsreduserende tiltak)

Beredskapsanalyse

Beredskapsplan (konsekvensreduserende tiltak)

Beredskapsøvelse

Kulturarv i totalforsvaret (KIT)

- **Utgangspunkt:** Kulturarvssektoren må selv ta ansvaret for å gjøre seg relevant i totalforsvaret
- **Mål:** Løfte arbeidet med beredskap for kulturarv gjennom å samle, samkjøre, samarbeide om og synliggjøre formidlingsaktiviteter og øvelser.
- **KIT i 2026:**
 - KIT-kalender på RAs nettsider som vil vise relevante formidlingstiltak for beredskap for kulturarv
 - Etablering av en kjernegruppe som kartlegger og identifiserer videre samarbeid etter 2026

12.11.2025

Samfunnssikkerhetskonferansen 2026

DSB ønsker beredskaps-Norge velkommen til Samfunnssikkerhetskonferansen 2026!

Hovedtemaet for konferansen:

Totalforsvarsåret - hva betyr det for deg?

2026 er utpekt som Totalforsvarsåret - et år der hele Norge mobiliserer for å styrke vår evne til å forebygge og håndtere sikkerhetspolitiske kriser og krig. På Samfunnssikkerhetskonferansen 2026 setter vi søkelys på hva dette betyr for deg, arbeidsplassen din og samfunnet rundt deg.

- Hvordan kan du og arbeidsplassen din delta?
- Hvilke tiltak må på plass og hvem har ansvaret?
- Hvordan påvirker totalforsvarsåret planverk og beredskap?
- Hvordan kan vi få til bedre samhandling mellom sivile og militære aktører?

Nøkkelinformasjon

Dato:	9. - 10. februar 2026
Arranger:	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Type kurs:	Konferanse
Kurssted:	Oslo Kongressenter

Bibliotekutvikling

Forum Søk Logg inn Meny

Hvem eier historien?

Biblioteklederkonferansen
15. og 16. oktober 2025



UNIVERSITETET
I OSLO

← Studier ← Emner ← Kursplaner og fag ← Historie, arkiv og kulturen

KULBER3000V
Tidligere gitte
semestervestninger

KULBER3000V – Beredskap for kunst og kulturarv

Studiepoeng: 15 Nivå: Bachelor

Undervisning: Høst Høsten 2025, desember hvert år Eksamen: Høst Undervisningspråk: Norsk Kursavgift: Studiegjelden er på 10 000 kr + semesteravgift. Betalingsfrist: 1. september.

Beskrivelse av emnet

- Kort om emnet
- Overlappende emner
- Hva lærer du?
- Undervisning
- Opptak til emnet
- Eksamen

Timeplan, pensum og eksamensdato

→ Høst 2025

NO EN

Riksantikvaren kommer også, og vil fortelle om kulturarvssektorens rolle i Totalforsvarsåret 2026.

Det er avsatt tid til å mingle, og vi håper at mange benytter anledningen til å snakke med nye og gamle bekjentskaper. Det er med på å bygge beredskap!

MELD DEG PÅ
HER!

KKOA inviterer
til høstseminar
2025!

Beredskap for kunst i Oslo rådhus

DATO:
TIRSDAG 4. NOVEMBER 2025

TID:
8.30 - 15.00

STED:
OSLO RÅDHUS

PRIS:
470 kroner eksklusive mva.
I prisen inngår lunsj.

Se program på neste side.

På årets høstseminar vil Oslo rådhus vise og fortelle om sitt arbeid med beredskap for kunsten de forvalter. Vi legger opp til en dag i et fantastisk og utfordrende bygg med unike verdier.

Det vil bli lagt litt ekstra vekt på berging ved vann- og sotskader, samt sikkerhet i røykfylt område. Restverditjenesten i Follo brannvesen vil delta med demonstrasjon.

KKOAs høstseminar retter seg fremst mot ledere og medarbeidere innen bygnings- og samlingsforvaltning, som kan ha en funksjon i virksomhetens forbyggende og akutte beredskap.

PÅMELDING:

Siste frist er 27. oktober 2025.

Om seminaret blir fulltegnet tidligere, kan du bli satt opp som reserve. Dersom det blir tilfelle, vil du få en e-post om dette innen et døgn etter at du har meldt deg på.

SPØRSMÅL RETTES TIL:

Susanna Bjørkløf,
susanna.bjorklof@bre.oslo.kommune.no

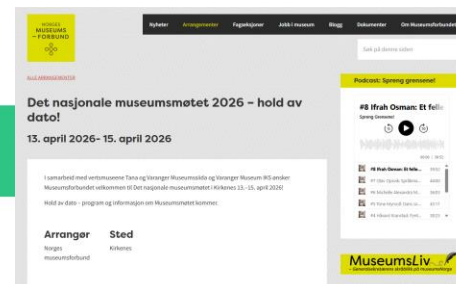
Mikael Blihovde
mikael.blihovde@norskfolkemuseum.no

Informasjon om KKOAs finner du på [vår nettside](#).

KKOA
Kriseressurssamarbeid
for kultursituasjoner
i Oslo og Akershus



RIKSANTIKVAREN



Jobber din virksomhet med
å formidle kunnskap om
beredskap for kulturarv?

Har du relevant informasjon
om arrangementer som bør
inn i KIT-kalenderen?

- Scann QR-koden og fyll ut skjemaet
- Eller gå inn på: [Arrangementskalender – Riksantikvaren](#) – og fyll ut skjemaet derfra





Tusen takk!